

ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 17.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по је дан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О ПОЗОРИШТУ.

(Свршетак.)

Сад да видимо од кад та установа постоји код нашег народа и како је постала.

У нашим старим споменицима (Monumenta Serbica) налази се један докуменат из XVI-ог века.

Тај докуменат је писмо војводе Алибека Павловића, у ком казује, да шаље своје глумце и свога сценариста Дубровчанима, да их мало развеселе.

„Послах моје глумце Радоја Вукосалића з дружбом на ваше светце, нека нам сте весели и Богу препоручени.“

То је докуменат који сведочи: да смо у XVI. веку не само знали, него чак и имали своја домаћа позоришта, удешена према сувременим приликама и да смо имали изучених стручњака, који су „у театру пред светом говорили, певали, играли.“

„А сад, глумци, вас молимо, спрav'те дипли, да се свири“.

И у Михановићевој „Крмчаји“ спомињу се год. 1262. глумци, „људи, који, по свом занату, говоре и раде што смешно пред светом, с намером, да се свет смеје.“

Исто као код Грка и Римљана, и код нас позориште има своју историју, а што је најглавније, и данас има врло живих остатака од примитивног нашег позоришта.

Ако вам је иоле познат наш живот сеоски ви ћете се одмах сетити и бићете на чисто.

Сигурно се сећате, како се прекрађују дуге зимске ноћи на селу. Ви знаете, како обично у очи недеље или празника, по ко-

ја кућа у селу зове „на игру“. Знате, како се код нас у селу сматрају месојеђе. Онда човек, жена, младеж, имају право говорити и мало слободније, раскалашније. Нико ту не замера, јер су месојеђе.

У то доба падају игре. И те игре нису ништа друго него позоришта.

Одабере се неколико младића: онај се прави Турчин, нагарави браду, онај воденичар и поспе се брашном. И ту прикажу какву сцену исто онако као што и глумци приказују.

Они, који не учествују у игри, с највећом пажњом прате игру.

Ја бих вам могао много таквих игара описати, али није од потребе.

Узмите „Српске народне игре“ од Вука Врчевића, прочитајте их, па ћете видети, да су то све комади у једном чину.

И тако оне игре којима се и данас наши сељаци забављају, нису ништа друго него преходнице ових позоришних комада, којима се наслажавамо у нашем позоришту.

Сад већ ово више није нова ствар.

У „Позоришту“, од г. 1894. наш песник Лаза Костић, штампао је своју расправу о постанку нашег позоришта и изнео је неке појаве самониклог народног глумовања, што их је изводио и изводи наш прости, неписмени народ, који није никад видео уметне позорнице нити чуо за глумце вештаке.

Али о свему томе други пут.

О ФРАНЦУСКИМ ГЛУМЦИМА.

За глумачку уметност одушевљени млади Французи, одлучи се, да јој се посвети, пријави се у „conservatoire dramatique“, где га приме, положи ли прописани испит.

Учитељи и учитељице на том заводу обично су први глумци „théâtre français“-а.

У том заводу добијају питомци бесплатну поуку у глумачкој уметности.

Прва је дужност сваком таквом питомцу, да мора на памет научити француске класике, а пре свега дела Молијерова, оснивача француске глумачке школе.

Молијерова наука о приказивању одржана је дивном побожношћу и светом традицијом до данашњег дана, те се темељитом обуком шири све то даље.

Без те традиције не да се ни помислити француски глумац.

А којим начином бива то образовање француских глумаца?

Имају мало позориште, у ком су приземљи ложе, у које поседају рођаци и пријатељи примљених ученика.

У партеру намештене су клупе у дужину, а у среди између њих деста је широк пут за учитеља.

С једне стране седе девојке а с друге момци.

Учитеља свога поштују сви као мајстора у глумачкој уметности.

За час прозове он по једног од ученика, да прикаже који призор

Док прозвани одлази на позорницу, пита учитељ: ко ће између ученика преузети улоге суграча, што су за тај призор потребне.

Драговољно подигне се множина руку, а са свију страна зачује се: „Ja! Ja!“

Учитељ избере кога хоће.

Изабрани оде на позорницу и призор почиње.

Шаптачу нема ни трага, нити има ту какве књиге при руци.

И учитељ и ученици знају потпуно своје задатке.

Учитељ забавља се само с овим учеником, кога је прво прозвао; учећи њега,

обучава све остале, пазећи и исправљајући сваку реч, сваки нагласак, сваки покрет и сваки поглед.

Ту потиче са усана вештога учитеља драгоценни бисер, па ако ученици и не разумеју свега, запамте ипак сваку реч.

Заборави ли ученик штогод, или не опази ли што довољно: може то научити, кад учитељ у класичном позоришту „théâtre français“-у приказује комад, у ком долази тај исти призор.

После науке од године дана на том мајлом позоришту конзерваторије, мора питомац полагати испит, па прође ли сретно, добије право да се може звати: „pensionnaire du conservatoire“, те може да полази сва позоришта, која добијају државну потпору. Осим тога добија ученик 500 франака на годину у име припомоћи.

Сада је младу ученику пут прокрчен, само ако је марљив и истрајан у свом послу.

За годину дана уведе га сам учитељ у „théâtre français“, играјући на изменце са својим ученицима у различитим комадима.

Вредно је навести још и то, како се у Француској приправљају комади за представу.

Француски писац чита свој комад најпре глумачком одбору, који одлучује, да ли да се прима или не?

Најпре се сложи писац са управитељем или с редитељем, како ће се инсценисати комад.

Ту се утврди, по заједничком договору, свака декорација, сваки реквизит, свака ситница.

Што је на тај начин углављено, попише редитељ и предаје у штампу.

Кад се тај списак исптампа, добија сваки глумац свој штампани пропис, па може по вољи учити своју улогу и приправљати се за приказ исте.

За тим тек почињу пробе с улогама у рукци.

Ту се утврђује, како ће се изговарати поједине речи, одређује се, како ће се

што нагласити, па се тако ради све дотле, док се многим проблема не пронађе оно, што је најприродније, најскладније, најлепше.

Пробајући тако сваки комад два-три месеца дана, по тридесет и четрдесет пута: даје се глумцу прилика, да, тако речи, срасте са улогом својом.

Је ли, dakle, чудо, што се сваки први приказ новога комада у „theâtre français“-у

назива у самом Паризу великим догађајем?

А како се нов комад приказује у Парижу, тако се мора после приказати и по целој Француској.

Париски „Mise-en-scène“ (удешавање комада за позорницу) разашље се по целој Француској, а приказивање париских глумаца држе сви Французи за правило и закон.

ИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Милош Обилић или Вој на Косову. Историјска трагедија у 5 чинова, с певањем, од др. Ј. Суботића.)

Сад у недељу 31. маја приказана нам је та стара познаница наша и ми је опет гледасмо са уживањем. Врли Суботић знао је градиво своје драме тако обрадити, да је и уметничким захтевима и укусу народном подједнако угодио. Или гледао прне или светле моменте те трагедије, Србин се осећа дигнутим; не страдава што то мора бити, фатуму своме нико не може одолети, а светла места поноса и образа народног прима опет као нешто прирођено Србину. Једном речи трагерија утиче на гледаоца повољно. И лене оне, нама тако миле, песме малого су допринеле успеху тога вечера. Наша дружина са својим Југ Богданом и Марковићем врло добро их је отпевала и ако је оркестар није пратио.

Улоге беху подељене у главном као и године 1895. а сасвим друкчије од ипр. 1896. г. Једина Вујићка је остала у сва три ова пута. Али она и приказује своју Мару какву је и песник Суботић и народ наш замишља, плаху, поноситу, осветљиву. Све и реч и гест и поглед јој, све то беше Мара Бранковићка. И Вукосава (г. Лукићка) приказује нам врло лепо милу њубу Милошеву; прелаз из очајне нежности у иројство, у Српкињу, при растанку са Милошем врло је добро изнела. И остали су сви врло добро приказивали своје улоге: Ружић, Васиљевић, Лукић, Марковић, Бакаловић, Динић, Николић и остали сви беху на своме месту.

Васиљевића је касније мало глас изневеравао а то је његова кривица, нека се умери испрва, нека помишља у првом делу представе да му се то у другом може десити па нека се чува. Још нека је хвала и г. Бајићу што је у неколико песми испомог'о.

А сад морамо забавити нашем друштву, које је тога вечера уступило позориште „народу.“ Ми хоћемо много пута да смо класични, ма и не пројмали Шекспира и друге, модерно је зар постало не доћи на Милоша Обилића, тиме ћемо да покажемо наш високи образовани укус. Али то не треба да буде тако, ми се свога не смејмо туђити. Та и да није предмет тако народни, изворност је у нас тако ретка да би већ тога ради ваљало пажње поклонити овој трагедији а и пијетет према Суботићу захтевао би више топлине. J.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У суботу 6. јуна први пут: „Нов комад“. Драма у 3 чина, написали Дон Манујел Тамајо и Баус, са шпанског правео X. С. Давичо.

У недељу 7. јуна: „Краљевић Марко и Арапин“. Историјска слика у 5 чинова, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Гала.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

14. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 8.

У Новом Саду, у четвртак 4. (16.) јуна 1898.

ПРВИ ПУТ:

КОРАК У СТРАНУ.

Шаљива игра у 4 чина, написао Ернест Вихерт, превео Јован Грчаћ. — Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Артур Шметвиц, спахија	—	Васиљевић.	Бланкнагел, трговац	—	—	Николић.
Ела, жена му	—	М. Марковићка.	Розета Харнклајнова, престојница женског васпиталишта	—	—	Љ. Динићка
Курт Хаген, њен брат	—	Спасић.	Петар Шнипс, послужитељ у гостионици	—	—	Мицаћ.
Егон	—	Поповић.	Вођа	—	—	Шавићевић.
Др. Ратгебер, купалишни лечник	—	Душановић.	Пастирче	—	—	Љ. Душановићка.
Буш, купалишни повереник	—	Динић.	Полицај	—	—	Павићевић.
Шнепф, тајни регистратор	—	Бакаловић.	Писмоноша	—	—	*
Клотилда, жена му	—	Д. Васиљевићка	Продавачица цвећа	—	—	Д. Туцаковићева.
Берта, њихова кћи	—	З. Буришићева.				

Место: купалиште Кифертал у кнезевини Сулцигенској и околици.

У суботу 6. (18.) јуна први пут: „Нов комад“. Драма у 3 чина, написао Дон Манујел Тамајо и Баус, са шпанског превео Х. С. Давичо.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 4 ф. 50 н. — Ложа у I. спрату: 4 фор. — Седиште у I. и II. реду у паркету 80 н. — Седиште у III. IV. V. и VI. реду: 60 н. — Седиште у VII. VIII. IX. и X. реду: 50 нов. — Седиште у XI. и XII. реду: 40 н. — Седиште на балкону у I. реду: 80 н. — Седиште на балкону у II. реду: 60 нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 40 нов. — Седиште на галерији у I. и II. реду: 30 нов. — Стajaње на I. галерији: 30 н. — Стajaње за ћаке у партеру: 20 нов. — Војници до наредника: 20 нов. — Стajaње на II. галерији: 20 н.

Ко се још жели претплатити, нека изволи ту своју намеру изјавити у књижарници
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА.

Улазнице могу се добити у књижарници Браће М. Поповића од 8—12 сахата пре подне,
и од 3—5 после подне, а у вече на позоришној благајници.

Умољавају се пошт. госпође и госпођице, да изволе у позоришту без шешира седити.

Почетак тачно у 8 сахата у вече.